

Słupy graniczne

Kamień graniczny znajdujący się po prawej stronie drogi polnej z Chróściny do Czarnolasu w Gm. Skoroszyce; romański, 2 połowa XIII w., granit, wymiary 2,0 x 0,5 x 0,53 m

Kamień w kształcie czworograniastego słupa, zwężającego się ku górze, w górnej części zakończony daszkowato. Na ścianie frontальной wyryta inskrypcja: „TMI / SCI / IOHANIS”, co jest skrótem napisu łacińskiego – „TERMINI SANCTI IOHANIS” czyli „Granice Świętego Jana”. Na lewym boku słupa widnieje symbol godności biskupiej – pastorał, a na prawym boku – ukośny krzyż. Do chwili obecnej zachowało się sześć kamiennych słupów granicznych. Kamień graniczny z Chróściny stanowi, wraz z pozostałymi kamieniami znajdującymi się na terenie gminy Kamiennik (w miejscowościach Bogdanów, Lipniki, Szklary, Chociebórz), zespół zabytków związanych ze średniowiecznym wyznaczaniem granic.

Termin „Granica św. Jana” powstał ok. 2 połowy VIII w. w postaci sześciu granitowych słupów, kiedy to, aby rozwiązać konflikt o prawo do dziesięciny pomiędzy księciem a biskupem wrocławskim, wyznaczono granicę, która miała określić terytorium wpływów wymienionych władców. Wyryty na kamieniach znak książęcy – ukośny krzyż, i biskupi – pastorał, informowały, że granica ustalona została przez obie strony. Kamienie ustawione były przy wszystkich ważniejszych trasach z Nysy do Wrocławia i z Otmuchowa do Ziębic.

Pozostałe kamienie znajdujące się na terenie gminy Kamiennik. Zdjęcia udostępnił pan H. Sławiec z Ziębic.

Słupy graniczne biskupstwa wrocławskiego to jeden z najciekawszych zespołów zabytkowych w Polsce. Słupy te dziś spełniają swoją pierwotną funkcję znaków granicznych. Jest to pamiątka z czasów, gdy biskupi wrocławscy walczyli o niezależnienie swoich posiadłości od świeckiej władzy książęcej. Do niedawna uważano, że słupy te zostały wystawione w 1282 r. w związku z toczącym się wielkim sporem między biskupem Tomaszem II a księciem wrocławskim Henrykiem IV Probussem. Wszystko wskazuje jednak na to, że wystawiono je nieco później - w latach 1296 - 1310 - po zażegnaniu kolejnego wielkiego konfliktu, którego stronami byli biskup Jan III Romka oraz książę Bolko I Surowy.

W czerwcu 1290 roku umiera we Wrocławiu książę Henryk IV Probus. Na łożu śmierci udziela wielkiego przywileju dla biskupstwa wrocławskiego, przyznając biskupom wrocławskim pełną władzę do ziemi nysko-otmuchowskiej. Ale po śmierci Probusa jego księstwo uległo podziałowi. Wbrew testamentowi Hanryka IV władzę we Wrocławiu objął wówczas książę legnicki Henryk V Gruby, który odstąpił południową część dawnego księstwa wrocławskiego swojemu młodszemu bratu, księciu Bolkowi I Surowemu. Ten, czując się zagrożony przez króla czeskiego Wacława II, zaczął intensywnie fortyfikować swoje posiadłości, budując lub rozbudowując m.in. liczne zamki, których posiadłości w Książu, Bolkowie, Zagórzcu Śląskim i innych miejscowościach należą dziś do największych atrakcji turystycznych Dolnego Śląska. Swoimi przedsięwzięciami obronnymi objął on również biskupie posiadłości nysko-otmuchowskie, nie oglądając się na przywilej Probusa z 1290 r. Doszło do kolejnego wielkiego konfliktu, stronami byli książę Bolko I Surowy i nowy biskup wrocławski Jan III Romka. Biskup obłożył księcia ekskomuniką, a księstwo zakazem sprawowania posługi religijnych. 5 lipca 1295 r. Bolko I chcąc uwolnić się od nałożonych na niego i na jego księstwo kar kościelnych, zgodził się na rozstrzygnięcie sporu przez biskupa krakowskiego Jana Muskatę. 13 kwietnia

1296 r. biskup krakowski wydał orzeczenie dla biskupa wrocławskiego, zobowiązujące księcia do poszanowania immunitetu posiadłości kościelnych. W zamian zwolnił Bolka I z płacenia odszkodowań za wyrządzone biskupstwu szkody, szacowane na ponad 30 tys. marek w srebrze. Materialnym wyrazem zawartej ugody było trawle oznakowanie granicy oddzielającej posiadłości biskupstwa wrocławskiego od posiadłości Bolka I Surowego. Komisja złożona z przedstawicieli księcia i biskupa wystawiła wzdłuż tej granicy granitowe słupy. Do dziś zachował się 6 słupów, tworzących dwie serie, różniące się nieco formą wyrytych na nich inskrypcji. Pomiedzy poszczególnymi słupami występuje wyraźna różnica w kroju liter, przejawiająca się bardzo wyraźnie w górnym wierszu inskrypcji, gdzie znajduje się skrót TMI. Różnica ta, jest bardzo znamienna, ponieważ słupy o odmiennym kroju liter tworzą w terenie układ naprzemienny. Jest to konsekwencją faktu, że słupy były stawiane w dwóch etapach, przy czym w drugim etapie doszło do przedłużenia, jak i do zagęszczenia pierwotnego ciągu znaków granicznych. Pierwszą fazę oznakowania granic, datowaną na rok 1296 reprezentują trzy słupy. Słup I stoi przy drodze z Lipnik w województwie opolskim do Tarczówka w województwie dolnośląskim. Słup III stoi przy polnej drodze z Chociebuża w województwie opolskim do Osiny Wielkiej w województwie dolnośląskim. Słup V stoi na skraju lasu w pobliżu Bogdanowa w województwie opolskim. Pozostałe trzy słupy reprezentują drugą fazę znakowania granic, datowaną na lata 1297-1301. Słup II stoi wśród pól, w miejscu, obok którego do niedawna przechodziła polna droga z Lipnik do Osiny wielkiej. Słup IV stoi wśród pól pomiędzy Szklarami i Wilamowicami w województwie opolskim a Wiganciami w województwie dolnośląskim. Słup VI stoi przy drodze z Chróściny do Czarnolasu w województwie opolskim.

Źródło: Gazeta Wyborcza „Opowieści z Pogranicza” czwartek 23 lipca 2009 r.